

mokra nézve: vajon azokban a csoportokban, amelyek nem részesültek a multikulturális támogatási politika előnyeiben, gyorsabb vagy lassúbb-e a generációk közötti változás, mint ott, ahol volt ilyen (pl. a szikhek és a muszlimok esetében). Harmadrészt nem lehetséges-e, hogy az erőszakos tiltakozások támogatása a diszkrimináció és a társadalmi igazságtalanság érzésével függ inkább össze, mint a multikulturalizmussal?

A modellekből az derül ki, hogy inkább a fiatalok hajlamosak fekete, illetve ázsiai identitást felvenni. Emellett a második generációra sokkal jellemzőbb a brit identitás, mint az elsőre. Az is szembeszökő, hogy nem a muszlimok, hanem a feketék – főleg a karibi térségből származó csoportok – a legelutasítóbbak a brit identitással szemben. A kutatók a társadalmi tőkéhez való kötődést az azonos etnikumhoz tartozó barátok, szomszédok, templomok és egyesületek fontosságán mérték le. Az azonos etnikumú egyesületi tagság a fekete, illetve az ázsiai identitásuk számára a legfontosabb. A diszkrimináció egyéni és csoportos formában is növeli annak valószínűségét, hogy az illető inkább feketének, illetve ázsiainak érzi magát, mint britnek.

A társadalmi távolság tekintetében is jelentős generációs előrelépést láthatunk, de etnikai-vallási szempontból szinte ellentétes előjellel, mint az identitás esetében. A fekete népcsoportokat sokkal kevésbé zavarja a vegyes házasság egy fehér partnerrel, mint a dél-ázsiai etnikumokat, akik közül a pakisztániak a legelutasítóbbak. Jóllehet, a fekete csoportok kevésbé fogadják el a brit identitást, mégis kisebb az ellenállásuk a fehér emberekkel szemben. Ami az erőszak támogatását illeti, míg a (másodgenerációs) fiatalok esetében nagyobb a támogatottsága, nincs összefüggés az etnikai-vallási csoport és az erőszak között: a muszlimok sem hívei jobban az erőszaknak, mint más dél-ázsiaiak vagy a feketék. Megjegyzendő továbbá, hogy a fiatal férfiak kategóriája valószínűleg a többségi társadalomban is az a csoport, amely leginkább hajlamos az erőszakos megmozdulásokra, tehát ennek valószínűleg semmi köze sem a muszlim származáshoz, sem az etnikai radikalizálódáshoz.

Összefoglalásképpen tehát elmondhatjuk, hogy a társadalmi tőkéhez való kötődésnek nincsenek olyan súlyos következményei, mint ahogyan azt a multikulturalizmus kritikussai állítják. Ez még akkor is igaz, ha bizonyos dél-ázsiai népcsoportok, különösen a pakisztániak és a bangla-

desiek szívesebben házasodnak és barátkoznak a saját etnikumukon belül, hiszen mindeközben a lakó- és a munkahelyük nem különül el a többségi társadalomtól. A brit identitás elfogadása és a brit társadalomhoz való pozitív hozzáállás jól megfér az azonos etnikumú házasodási és barátkozási szokásokkal. Másrészt a generációközi változások és a multikulturalizmust támogató intézkedések nincsenek összefüggésben egymással: a muszlimok és a szikhek semmivel sem ragaszkodnak jobban saját hagyományaikhoz, mint például a feketék. Ami viszont jelentősen hátráltatja az integrációt, az a vélt vagy valós diszkrimináció és az a benyomás, hogy emiatt a csoport hátrányt szenved. Mindent egybevetve tehát a szerzők meglehetősen optimista képet festenek az etnikai kisebbségek integrációjáról az Egyesült Királyságban. Véleményük szerint azok, akik a multikulturalizmust támogató politikákat támadják, valójában tévednek.

Pethő-Szirmai Judit

Szerbia válaszüton: reformpolitika vagy felbomlás

Brey, Thomas: Serbien vor dramatischen Entscheidungen: Aufbruch oder Absturz? = Südosteuropa Mitteilungen. 54. Jg. 2014. 3. No. 18–27. p.

Szerbiában a 2012. évi választásokat követően 2014. március 16-án előrehozott parlamenti választásokra került sor, melyet átfogó reformigéreteivel a Szerb Haladó Párt (SNS) élén álló Alekszandar Vučić választási koalíciója meglepetésszerű, közel 50%-os szavazataránnyal nyert meg. Ezzel abszolút többséget szerzett a parlamentben. A „dpa” német hírügynökség délkelet-európai tudósítója május végén készült gyorsbeszámolójában ad előzetes értékelést a kormány és Vučić miniszterelnök korai ténykedéséről.

Az első kormánylépések mérhetetlen csalódást keltettek a megfigyelők sorában és nyilván nem kevés választóban. Gyakorlati reformok kitézése helyett egyelőre ugyanis azok lehetséges logikájával merőben ellentétes irányú, pusztán a kormánytámogatottságot, a miniszterelnök „népszerűségét” tartósító látszatintézkedésekre, eseti döntésekre került

sor, melyek semmiféle rendszerbe nem illeszkednek, a kormányzati stílus pedig tekintélyuralmi irányú jelleget öltött. A tét természetesen óriási. Az ország gazdasága az 1990-es (tulajdonképp még „jugoszláv”) évek elhibázott és szűkkörű privatizálása nyomán, amely életre keltett néhány oligarchát, változatlanul romokban hever. Az államadósság (2014. márciusi adatok tükrében) a bruttó nemzeti jövedelem 80%-án áll. A munkanélküliségi arány a hivatalos adatok szerint is meghaladja a 25%-ot, ezen belül a fiatalság körében 50% körül mozog. S hogy mit tesz mindehhez hozzá a „szürkegazdaság”, azt senki nem tudja. Az országos bérátlag hivatalosan 375, az átlagnyugdíj 221 euro, s mivel 1,7 millió nyugdíj jogosult esik ugyanennyi keresőre, elszabadult az előnyugdíjazási gyakorlat, a szürkegazdaság lenyeli a társadalombiztosítást, veszélyben van a nyugdíjak finanszírozhatósága. Az élelmiszerárak a kereskedelmi monopóliumok miatt a németországinál magasabbak. A szociálpolitikai okokból lenyomott energiaárak veszteségessé teszik az (állami) termelőt.

Vucity a Szerb Haladó Párt talaján, az időközben államelnökké választott Tomislav Nikolity nyomdokain emelkedett fel, fiatal (46 éves) politikus. A megelőző ciklusban helyettes miniszterelnöki pozícióra tett szert Ivica Dacsity miniszterelnök asszony mellett, de egyidejűleg a hadügyminiszteri posztot is betöltötte. Hivatkozással a reformszándékok erodálódására az előrehozott választásokat legelsősorban ő maga szorgalmazta. 2014 tavaszán övé is lett a tér: most nekiláthatna másfélszáz lepusztult vagy szubvenciókkal fenntartott vállalat (Telekom, közlekedés, energiaszolgáltatók stb.) privatizálásának, a közel 800 ezres, pártkáderekkel feltöltött állam-, illetve közigazgatási apparátus karcsúsításának, a nyugdíjrendszer reformjának, a gazdasági magánszektor átfogó felvirágoztatásának stb., amiképp mindezekről éppen maga Vucity a kampányában és az expozéjában szólt. Várat magára azonban a célirányos cselekvés. Az apparátusi jövedelmek 10%-os fűnyíróelvévű leszorítása, 70%-os biztosítási díj-finanszírozás munkanélküliek alkalmazásánál – ezek és hasonló az első, kevés eredménnyel kecsegtető intézkedések. Egy, a fegyveres erők (katonatisztek, rendőrök) egyoldalú kedvezményezésére kilátásba helyezett, a korrupció rácsatlakozására alkalmas, 50 ezres léptékű lakásépítési akció csak borzolta a kedélyeket. Magukról az esedékes és meghirdetett reformokról csak annyiban esik szó, hogy a kormány

mikorra halasztja őket: nyár végére, őszre? Ha valahol valami mozdul, úgy zavart keltő a nyilvánosság megkerülése, mint a belgrádi repülőter invencziós terve az arab Etihad Airways-zel. A kormányalakítás során önmagában is meglepő volt 19 miniszter átvétele a korábbi kabinetből, akikkel a jelek szerint a Vucity szerint is régóta sürgető reformok nem kerülhettek sínre. Az előző kabinet gazdasági minisztere, Szasa Radulovity, aki az új kormányban már nem vállalt (vagy nem kapott) szerepet, nemzetközi megfigyelőkkel egybehangozóan kemény szavakkal ostromozza az új kabinet késlekedését. (Őt annak idején Amerikából hívták haza a pozícióba, mint most azt a Lazar Krsztity pénzügyminisztert is, aki a tárcájáról frissebb sajtóközlések értelmében július folyamán – a reformintézkedések csúszására hivatkozva – már le is mondott. – K. S.)

A széleskörű lehetőségeket rejtő média-privatizálás erős gátja maga a közvélemény-formálás kézben tartását preferáló kormányvezetés, amely abszolút parlamenti többségének tudatában, úgy látszik, nem szívesen tűr kritikát, sőt elvárja a magasztalást. Vucity választási kampányát a magántévék még támogatták, a helyzet azonban változik. A miniszterelnökség igyekszik éket verni a magántulajdonú média egyes csoportjai, szereplői közé, a közmédiát pedig mind erősebb kézzel tartja féken. Erős visszatetszést kelt a német befektetéssel létrejött, egyelőre csak a kábelhálózaton működő, független szellemiségű TV Nova nemzeti frekvenciaigényének lebegtetése. Ilyen és hasonló jelenségek tartják vissza továbbra is a külföldi befektetőket, az üzletláncokat a közeledéstől. (Évek óta függőben van az IKEA, a Lidl stb. szerbiai letelepedése.) Eközben formálódik, mint egy új Szlobodan Milosevity, a tévedhetetlen miniszterelnöki arculat. Ez kiütözött már a kora nyári árvíz idején a tévényilvánosság előtt tartott válságtáb-tanácskozásokon, ahogy Alekszandar Vucity a hatóság embereit, sőt a minisztereit igyekezett leiskolázni. Valószínűleg tisztában van a lehetőségeivel: a szerb lakosságnak közvélemény-kutatások szerint is elege van a „sehova sem vezető” demokráciából, „erős emberre” vár, aki tudja, „miről” van szó, és ingadozás nélkül „cselekszik”. Csakhogy, mint a tudósító hangsúlyozza, az EU-csatlakozási folyamatot is szem előtt tartva egy egész országot kellene rendbe tenni.

Komáromi Sándor